

УДК: 712.2.025

Проект фітореконструкції ділянки вул. Січеславська Набережна м. Дніпро

І.А. Зайцева, О.В. Зайцев

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

Зелені насадження вулиць і магістралей міста є потужним чинником захисту мешканців від надмірної сонячної інсоляції, теплового випромінювання поверхонь стін будинків, тротуарів, пилу, диму та інших забруднювачів атмосферного повітря; рослини зменшують силу вітру, знижують рівень шуму; регулюють вуличний рух; суттєво покращують естетичні параметри архітектурно-художнього оформлення транспортних мереж. Зелені насадження бульварів і набережних виконують також рекреаційну функцію і підвищують комфортність перебування людини в урбанізованому середовищі (Теодоронский, 2003; Горохов, 2005; Кучерявий, 2005). Береги водойм завжди активно використовуються у муніципальних програмах благоустрою, прибережні території забудовуються індустріальними, житловими та комунікаційними спорудами. Прогулянкові набережні в місті є найбільш привабливим місцем відпочинку. Проектні рішення в цьому напрямку повинні бути естетичними, надійними, довговічними і такими, що зберігають природні ресурси. Саме тому проектуванню та озелененню набережних приділяється сьогодні багато уваги і будь які роботи з проектування, відновлення, реконструкції зелених насаджень набережних у межах індустріальних мегаполісів є актуальними.

Мета даної роботи – розробка проекту фітореконструкції ділянки вул. Січеславська Набережна (загальною площею – 1,8 га) м. Дніпро.

Згідно з метою, були вирішені такі задачі: 1) проведено урбоекологічний і ландшафтний аналіз території дослідження та основних чинників, що впливають на вибір прийомів озеленення і благоустрою визначеної ділянки

набережної; 2) виконано інвентаризацію та оцінено життєвий стан існуючих деревних насаджень, а також ступінь благоустрою території; 3) розроблено проект фітореконструкції об'єкту; 4) обґрунтовано відповідний до мети асортимент декоративних деревних, чагарникових та квіткових рослин, який підходить для озеленення територій набережних рекреаційного призначення.

У роботі застосовували такі методи досліджень: польовий, вегетаційний, візуального і рекогносцирувального обстеження, інвентаризації, морфометричний, аналізу і синтезу.

За даними ландшафтного аналізу і естетичної оцінки фітоценозу виявлено, що рельєф визначеної території об'єкту досліджень рівнинний, із сухими ґрунтами, помітне значне ущільнення та ерозія ґрунту. За віковим складом переважають середньовікові низькоповнотні насадження. Фітоценоз знаходиться в незадовільному стані, трав'яний покрив не є достатньо розвиненим. Захаращеність ділянки незначна, але під час зимового періоду на цю територію звозять багато снігу з піском і сіллю, зібраного з місцевих доріг. На деревах помітні ознаки захворювань і ураження шкідниками.

За результатами інвентаризації на дослідній ділянці вул. Січеславська Набережна, зростає 412 екз. дерев, які належать до 16 видів, 13 родів, 10 родин. За кількістю екземплярів деревних рослин переважають родини *Hippocastanoideae* Burnett. (32,0 % від загальної кількості дерев), *Pinaceae* Lindl. (20,9 %) та *Tiliaceae* Juss. (16,5 %, відповідно). Усі родини представлені одним або двома видами. Домінують *Aesculus hippocastanum* L. (32,0 % від загальної кількості дерев), *Picea pungens* Engelm. (14,1 %), *Acer platanoides* L. (13,4 %, відповідно). У найменшій кількості представлені *Populus alba* L. (3 екз.), *P. nigra* L. (2 екз.), *Morus alba* L. (2 екз.), *Quercus rubra* L. (2 екз.), *Salix alba* L. (1 екз.).

Аналіз життєвого стану деревних рослин (Кулагін, 1974) показав, що 56,3 % від загальної кількості дерев має відносно дрібне, частково пошкоджене листя і засихаючі молоді пагони; 40,3 % – сильно пошкоджене листя, сухі пагони, малогалузисту крону, сухобочини; 3,4 % – повне засихання крони,

спостерігається ріст пагонів зі сплячих бруньок. Механічні пошкодження мають 10,2 % дерев від їх загальної кількості, всихання скелетних гілок – 32,7 %, всихання бічних гілок – 63,3 %, викривлення стовбура – 6,1 %, суховершинність – 2,9 %, відповідно.

Результати досліджень рівня ураження листкового апарату деревних рослин членистоногими свідчать про наступне. Усього дендробіонтними філофагами пошкоджено 326 дерев (79,1 % від загальної кількості). За типом пошкодження листків (Гусев, 1951; Соболев, 1962; Падій, 1993; Воронцов, 1995) переважало мінування – 48,2 % від загальної кількості всіх пошкоджених листків в експериментах на модельних гілках (Фасулаті, 1971). Інші дані розподілені у наступному співвідношенні: грубе об'їдання – 15,8 % від загального числа ушкоджених листків, дірчасте виїдання – 19,6 %, галоутворення – 11,9 %, зміна забарвлення листків, проколи, мозаїчність, гофрування внаслідок живлення сисними комахами – 4,5 %, відповідно.

У рамках виконання проекту фітореконструкції був підібраний асортимент проектних деревних рослин для ландшафтних композицій із урахуванням їх стійкості до урбосередовища, декоративно-естетичних і оздоровчих властивостей та можливостей повноцінного формування рекреаційного простору (*Acer platanoides* L., *A. pseudoplatanus* L., *Betula pendula* Roth., *Picea pungens* Engelm., *P. mariana* Mill., *Platycladus orientalis* (L.) Franco, *Tilia cordata* Mill.).

Гарноквітучі листопадні чагарники (*Buddleja davidii* Franch., *Hydrangea arborescens* L., *Philadelphus coronarius* L., *Spiraea* × *vanhouttei* (Briot) Zabel, *Weigela floribunda* (Siebold & Zucc.) K. Koch та ін.) додадуть до деревно-чагарникових композицій яскравих відтінків, збільшуючи їх естетичну привабливість, а вічнозелені (*Buxus sempervirens* L., *Juniperus sabina* L., *Mahonia aquifolium* (Pursh) Nutt.) покращать вигляд проектованого об'єкту в осінньо-зимовий період.

Із Північно-Західного та Північно-Східного боків дослідної ділянки розташовуємо клумби регулярного планування, які перетинаються

центральною віссю пішохідної алеї. Асортимент декоративноквітучих рослин складений із посухостійких, невибагливих до умов зростання та догляду видів (*Verbena x hybrida* hort. ex Groenl. & Rumpler cv `Dannebrog`, `Kardinal`, *Salvia splendens* Sellow ex Roem. & Schult., *Tagetes erecta* L. і ін.). Кольорова гамма квітників – теплі відтінки червоного і жовтого кольорів. Для пом'якшення контрастів висаджуємо *Ageratum houstonianum* Mill. cv 'Blue Danube' з квітами яскраво-блакитного кольору, який цвіте з червня до пізньої осені, і *Jacobaea maritima* (L.) Pelsers et Meijden.

Запропоновано асортимент газонних трав для високоякісного газону в умовах помірного клімату (*Festuca rubra* L., *Lolium perenne* L., *Poa pratensis* L.). Ці рослини характеризуються високим ступенем пагоноутворення, швидким вкоріненням; є найбільш посухо- і холодостійкими видами, що здатні витримувати значне витоштування. Ці трави рекомендують використовувати для улаштування довголітніх високодекоративних партерних і спортивних газонів (Степанов, 2007, 2016). Крім того, встановлено, що *Festuca rubra* і *Lolium perenne* мають фітонцидні властивості, знижуючи вміст мікробів в оточуючому повітрі майже наполовину (Драбкин, 1957; Токин, 1980).

Зонування території об'єкту передбачає відокремлення зон тихого і активного відпочинку; остання має композиційний центр у вигляді альтанки, відносно якої територія симетрично упорядкована.

Проект фітореконструкції даного об'єкту містить ряд графічних документів, до складу якого входять матеріали аерокосмічної зйомки (М 1:2000), вкопійовання з генерального плану міста – опорний план (М 1:500), генеральний і дендрологічний плани (М 1:500), посадкові і роздрібнені креслення (М 1:200).